

Stručni rad

BUDUĆNOST OBRAZOVANJA - ŠKOLE KAO CENTRI POUČAVANJA

Lorana Antunac
Gimnazija Antuna Vrančića Šibenik

Sažetak

U radu se analizira razvoj obrazovanja, prednosti i rizici razvoja jednog od četiri moguća scenarija u kojem škole postaju hubovi koji nude raznovrsne usluge uz podršku i sudjelovanje lokalne zajednice. Tradicionalne metode poučavanja se zamjenjuju suvremenim metodama u kojima se individualizacija temeljeni na analitikama poučavanja dostupnim na digitalnim platformama i uz primjenu umjetne inteligencije. U školama se razvija veća uključivost i povezanost s lokalnom zajednicom i gospodarstvom.

Ključne riječi: obrazovni sustav, hub, reforma

1. Uvod

Pandemija Covida - 19 uvelike je utjecala na promjene u svakodnevnom životu ljudi kako u privatnom pogledu tako i poslovnom. Ubrzani prijelaz na digitalizaciju i promjene u načinu poslovanja, komuniciranja se u većoj mjeri zadržao i danas, pogotovo u poslovnom okruženju.

Obrazovni sustav je doživio promjene ali ne u tolikoj mjeri koliko se određene promjene tek moraju realizirati kako bi učenike pripremili za poslove koji ih očekuju u životu.

Četiri su moguća scenarija za razvoj obrazovanja u skoroj budućnosti (1) .

1.scenarij

Prošireno školovanje: Ovaj scenarij predviđa nastavak postojećeg školskog sustava. Škole će zadržati svoju važnu ulogu u društvu, prilagođavajući se novim tehnologijama i personaliziranim oblicima učenja unutar postojećih okvira. Fokus ostaje na poboljšanju trenutnih sustava bez velikih promjena.

2.scenarij

Outsourcing obrazovanja: U ovom scenariju, odgovornost za obrazovanje značajno se prebacuje na privatne subjekte i neformalne obrazovne okoline. Očekuje se rast platformi za učenje i obrazovnih usluga koje nude privatne tvrtke, uz veći oslonac na tehnologiju i personalizirana rješenja za učenje. Tradicionalni školski model dopunjuje se ili čak zamjenjuje raznolikim i fleksibilnim obrazovnim iskustvima.

3.scenarij

Škole kao centri učenja: U ovom scenariju, škole se transformiraju u zajedničke centre za učenje koji integriraju formalno, neformalno i informalno obrazovanje. Škole postaju višenamjenski prostori koji nude razne usluge i podršku, naglašavajući sudjelovanje zajednice i cjeloživotno učenje. Ovaj model potiče suradnju među učenicima, roditeljima i članovima zajednice.

4.scenarij

Učenje u hodu: Ovaj scenarij predviđa visoko decentralizirani obrazovni sustav u kojem je učenje potpuno fleksibilno i prilagođeno individualnim potrebama. Obrazovanje je vođeno izborima učenika, podržano naprednom tehnologijom i integrirano u svakodnevni život. Formalno školovanje je minimalizirano, a učenici stječu znanje i vještine kroz raznolike resurse i iskustva na zahtjev, često uz pomoć umjetne inteligencije i digitalnih mreža.

Ukoliko ne provedemo nužne promjene u obrazovnom sustavu i ostanemo pri tradicionalnim načinima poučavanja bez otvaranja škola prema lokalnoj zajednici, promjena u trajanju obveznog školovanja, provodeći kontinuirane izmjene kurikuluma izgledno je da će se u Hrvatskoj realizirati Scenarij 1.

2. Prednosti i rizici razvoja Scenarija 3

Škole postaju središta (hubovi) za učenje, uz eksperimentalni pristup učenju i poučavanju, škole su otvorene prema zajednici i surađuju sa njom kroz rad i djelovanje (1).

Primjena eksperimentalnog pristupa učenju i poučavanju kroz individualizaciju prvenstveno zahtjeva promjene u pedagoškim pristupima.

Za razliku od tradicionalnog pristupa obrazovanja koje se temelji na jednosmjernoj komunikaciji gdje učenik pasivan i usvaja činjenična znanja, suvremeni pristupi se temelje na aktivnoj komunikaciji, istraživanjima, učenik se nalazi u središtu poučavanja te se kroz timski rad razvija kritičko mišljenje učenika.

Jedna od suvremenih metode poučavanja je mješovita ili kombinirana nastava (blended learning). U metodi mješovite nastave poučavanje se provodi kombiniranjem e-učenja online i klasičnog učenja u školama. Kombiniranjem dvaju načina poučavanja izbjegava se uobičajeno odustajanje od e-učenja zbog smanjenja motivacije, dok se istovremeno pridonosi razvoju pozitivne kompetitivnosti i ostvarenju socijalnog razvoja kontaktom s vršnjacima tijekom nastave uživo.

Primjenom metode obrnute učionice učenici prvo samostalno istražuju nastavne sadržaje da bi zatim u školi sa nastavnicima i učenicima uživo, sudjelovanjem u projektnim aktivnostima, diskusijama, vršnjačkim vrednovanjem usvojili složenije nastavne sadržaje.

Još jedna od suvremenih metode poučavanja je suradničko učenje. „Suradničko ili kooperativno učenje je zajedničko učenje učenika u tandemu (paru) ili malim skupinama s ciljem rješavanja zajedničkih zadataka, proučavanja i istraživanja zajedničke teme ili nadogradnje uzajamne spoznaje radi stvaranja i razvijanja novih ideja, novih kombinacija ili jedinstvene inovacije.“ (2)

Povećanje kompetencija suradničkog učenja pri rješavanju problema posljedično dovodi do porasta BDP-a čime se ostvaruje napredak cjelokupnog društva na globalnoj razini. (3)

Jedan od eksperimentalnih pristupa učenju koji pokazao uspješnim je primjena High Tech – High Touch' (HTHT) tehnologije koja podrazumijeva da edukatori za učenje i poučavanje koriste personalizirani pristup učenicima uz primjenu AI tehnologije za usvajanje ishoda koji su po Bloomovoj taksonomiji na osnovnoj razini (pamćenje, razumijevanje). Nakon te faze ulogu edukatora preuzima nastavnik koji sa učenicima radi na usvajanju složenijih razina po Bloomovoj taksonomiji kao što su primjena, analiza, prosuđivanje i stvaranje. (3)

Preduvjeti za efektivnu primjenu suvremenih pristupa poučavanja su nužnost edukacija nastavnika, spremnost države za ulaganje u educiranje i spremnost nastavnika za profesionalno usavršavanje te primjenu novih pristupa poučavanja.

Promjene u načinima vrednovanja učenika koji se do sad u praksi fokusirao isključivo na sumativno vrednovanja su već započele te nastavnici sve više koriste formativno vrednovanje, vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje učenika.

Da bi se ostvario razvoj ovog scenarija neophodne su financijske investicije sektoru obrazovanja.

Veća uključivost i otvorenost škola sa lokalnom zajednicom imala bi brojne prednosti ali i potencijalne rizike. Otvorenost škole prema zajednici omogućava praktično učenje kroz stvarne projekte i aktivnosti.

Neophodno je fokusiranje na praktičnu primjenu i razvoj vještina te sudjelovanje u projektima na razini lokalne zajednice uz primjenu scenarija poučavanja koji će biti bazirani na razvoju vještina a ne samo memoriranje činjenica.

U ovom slučaju bi škole u razvijenijim, urbanim područjima imale prednost u odnosu na škole u manje razvijenijim područjima.

Usklađenost kurikuluma sa potrebama tržišta rada te razvoj specifičnih vještina omogućit će učenicima konkurentnost i kvalitetno ih pripremiti ih za posao.

Potreban je razvoj suradnje škola sa vanjskim institucijama kao što su muzeji, biblioteke, inkubacijski centri i slično.

Financijska ovisnost o lokalnoj zajednici predstavlja rizik zbog većeg utjecaja na kvalitetu a potencijalno i sadržaj školskih kurikuluma. Manjak financijskih ulaganja posljedično bi doveo do smanjene kvalitete obrazovanja čime ne bi svi učenici imali iste prilike.

Neke škole u Hrvatskoj već uspostavljaju suradnju s lokalnim poduzećima i organizacijama kako bi pružili učenicima priliku za stjecanje praktičnih vještina i iskustva kroz prakse, mentorstva i projekte. Ali potrebna je sustavna provedba na razini cijele Hrvatske kako bi se postigli ciljevi.

Planirano je provođenje mjera usmjerenih na infrastrukturnu i organizacijsku prilagodbu sustava i pripremu školskih ustanova za uvođenje cjelodnevnih škole, obogaćivanje i produljenje ukupnog trajanja školskog dana, unaprjeđenje kurikuluma i nastavnih praksi, poboljšanje uvjeta rada učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, kojima se potiču bolji ishodi učenja i veća učinkovitost te unaprjeđenje profesionalnog razvoja.(4)

Povećanje broja godina kojeg učenici provode u školama pridonose sklonost tolerantnijim političkim opcijama, većim angažmanom u volonterskim programima. osim toga više razine obrazovanja pridonose boljem zdravstvenom stanju građana i nižoj stopi kriminala. Samo jedna dodatna godina više koje učenici provedu u obrazovanju u prosjeku povećava prihode tijekom života od 9% do 15%.(3)

Povećanjem vremena koje učenici provode u sustavu obrazovanja doprinijelo bi i razvoju građanski osviještenog demokratskog društva u kojem su građani aktivno sudjeluju u lokalnoj zajednici.

3. Zaključak

U Hrvatskoj su neophodna financijska ulaganja i provedba reformi kako bi se realizirao scenarij pogodan za održavanje konkurentnosti države na području obrazovanja, gospodarstva i šire.

Bez potpore vlasti, korištenja sredstava iz europskih fondova za financiranje projekata koji promiču inovacije u obrazovanju teško da će se razviti digitalni alati za učenje i podršku nastavnicima kojima bi se implementirale suvremene metode poučavanja te jačale veze između škola i lokalne zajednice.

Ključna je i promjena stava u društvu prema obrazovanju i nastavničkoj profesiji. Deficit kadra u STEM predmetima već danas predstavlja problem. Bez sustavnog plana rješavanja problema deficita nastavnog kadra moguće je da u sustavu obrazovanja neće ostati dovoljan broj kvalificiranih nastavnika koji će provesti planirane neophodne promjene.

4. Popis literature

- [1.] OECD. Back to the Future(s) of Education: The OECD Schooling Scenarios Revisited [Internet]. OECD; 2020 (Educational Research and Innovation). URL https://www.oecd-ilibrary.org/education/back-to-the-future-s-of-education_178ef527-en (25.5.2024)
- [2.] Kadum-Bošnjak S. Suradničko učenje. Metod Ogl Časopis Za Filoz Odgoja. 2012 Dec 27;19(1):181–99.
- [3.] World Economic Forum (2023). Catalysing Education 4.0: Investing in the Future of Learning for a Human-Centric Recovery.
- [4.] URL : <https://www.weforum.org/publications/catalysing-education-4-0-investing-in-the-future-of-learning-for-a-human-centric-recovery/> (25.5.2024)
- [5.] Odluka o donošenju Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, za razdoblje do 2024. godine. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_03_33_585.html (25.5.2024)